

Noorse gedichten #2

Eddy Waumans

"Um å bera" (Jan-Magnus Bruheim)

Foto: Åsmund Berthelsen/Dølaposten

Jan-Magnus Bruheim (1914 - 1988) was een Noorse schrijver en dichter. Hij schreef poëzie, kinderboeken en een roman. Als dichter evolueerde hij geleidelijk van een dichter die conventionele gedichten schreef over traditionele gedichten naar een uitgesproken ethisch-religieuze dichter.

Bruheim was een tijd werkzaam in het onderwijs en bezocht jarenlang basisscholen en volkshogescholen door het hele land met poëzievoordrachten en lezingen. Hij reisde veel en bezocht o.a. de VS en de Sovjet- Unie als lid van een Noorse vredes- en cultuurdelegatie.

In 1963 ontving Bruheim de Doubloug-prijs van de Svenska Akademien. Hij werd ook vele keren bekroond voor zijn kinderboeken. Hij schreef in het Nynorsk.

Um å ber

*Skapte er vi te bera
og lette børene for kvarandre.
Til fånyttas lever ingen.*

*Men våre eigne borer
skal vi bera åleine.*

*Stor og verdfull er sorgi
som ikkje kan delast av andre.
Men fatigsleg, liti og arm
er den glede som du vil ha åleine.*

*Hjelpelaus er den
som ikkje har nokon å hjelpe,
og vera god mot.*

Lik tre utan sevjestraum

turkast han inn – -

*Den mannen ber tyngste bəri
som ingen ting har å bera.*

Um å bera

Skapte¹ er vi **te bera**²
og **lette børen**e for kvarandre.
Til fånytte lever ingen.

¹ geschapen; ² om te dragen
¹ verlichten; ² de lasten
tevergeefs

Men våre **eigne** bører
skal vi bera åleine.

eigen

Stor og verdfull er **sorgi**
som ikkje kan **delast** av andre.
Men **fatigsleg**¹, **liti**² og arm
er den **glede** som du vil ha åleine.

verdiet/lasten
gedeeld worden
¹ pover; ² klein
vreugde

Hjelpelaus er **den**
som ikkje har **nokon** å hjelpe,
og **vera god mot**.

hij/zij
iemand
goed zijn voor

Lik **tre**¹ **utan**² **sevjestraum**³
turkast han inn – -

¹ bomen, ² zonder; ³ stromend sap
verdort

Den mannen **ber**¹ **tyngste**² bəri
som **ingen ting** har å bera.

¹ draagt; ² de zwaarste
niets

Poëzie schrijven werd mijn lot. Zacht mijn woorden

schreef Jan-Magnus Bruheim. Voor Andreas Hompland zijn

eenzaamheid, liefde en droom Bruheims centrale thema's. Hij groef diep onder de oppervlakte en zocht achter gesloten deuren, op zoek naar wat het diepst vanbinnen zit, naar jij in mij. Maar hij schreef ook over verantwoordelijkheid en solidariteit in de mensentuin, met gedichten over oorlog, de dreiging van een kernoorlog en politieke onderdrukking.

"Um å bera" komt uit een van zijn eerste bundels, met de titel På skålvecti, "Op de weegschaal (= balans)" (1947). Die titel is symbolisch, zoals blijkt uit het gedicht met dezelfde naam:

Op de ene schaal ligt "het grote brein, schrander en koud, bevrijd van het leven, besteedt het zijn energie aan wat vernietigt." Om een evenwicht te bereiken, zodat de mens het pleit niet verliest, moeten we ons "levende hart" en "al het creatieve" in de andere schaal leggen. (Andreas Hompland)

"Um å bera" is al een uitgesproken "ethisch" gedicht. Met zijn kernachtige formuleringen toont het duidelijke verwantschap met het oud-Noorse "Håvamål". Thematisch sluit het nauw aan bij John Donnes "No Man Is an Island":

"Fullt påkledd" (Sigmund Doksum)

foto: Den norske Forfatterforening

Sigmund Doksum (1949 – 2019) woonde en werkte zijn hele volwassen leven in Denemarken, maar publiceerde zijn boeken in Noorwegen. Hij debuteerde in 1976 als auteur met de gedichtenbundel Syv hundre dødfall og andre livstegn en kreeg meteen lovende kritieken. Thor Sørheim (Boek en bibliotheek, 1977 Vol. 44/1) schreef dat Doksum

debutert met een luchtige mix van gedichten en teksten, maar het zijn in de eerste plaats de gedichten die de belangstelling wekken. Vooral het titelgedicht en nog een paar andere die ook over onze neurotische angst voor het leven gaan, zijn verrassend goed. Je merkt ook dat de debutant een persoonlijke manier van uitdrukken heeft gevonden. Hij schrijft vaak over prille liefde, popmuziek en milieus waarin jongeren zich ophouden en behoort in zekere zin tot wat wij de tegencultuur noemen. Maar hij zegt ook algemenere dingen voor wie niet bij het "jeugdoproer" betrokken was.

Doksum schreef ook voor jongeren en verwierf verder bekendheid met zijn aan Roald Dahl verwante bizarre en groteske verhalen vol galgenhumor en paradoxale formuleringen.

*Eva strikkes en genser til Jens før hun gikk,
Kari ga ham skjert og sokker
før hun slo opp første juledag
og Rita sydde cordfløyelsbukser allerede
to uker etter at de ble kjent
Lua fikk han av Else og skoene
var fødselsdagsgave fra Inger, Inger
var den femte jenta som ikke ville vite av ham på ett år, Så nå
står Jens her fullt påkledd og samtidig
mer naken enn noensinne.*

uit: Begynn med lillefingeren (1979)

Eva strikket ¹ en genser ² til Jens før hun gikk ³ , Kari ga ham skjerf og sokker før hun slo opp ¹ første juledag ² og Rita sydde ¹ cordfløyelsbukser ² allerede ³ to uker ¹ etter at ² de ble kjent Lua ¹ fikk ² han av Else og skoene var fødselsdagsgave fra Inger, Inger var den femte jenta som ikke ville vite av [ham på ett år, Så nå står Jens her fullt påkledd ¹ og samtidig ² mer naken enn noensinne .	¹ breide; ² trui; ³ vertrok sjaal ¹ het uitmaakte, ² op kerstdag ¹ naaide; ² ribfluwelen broek; ³ al ¹ weken; ² nadat ¹ de muts; ² kreeg verjaardagsgeschenk vijfde ¹ helemaal gekleed; ² tegelijkertijd naakter dan ooit
--	--

Gedichten zijn over het algemeen (maar generaliseren is natuurlijk gevaarlijk) persoonlijker dan proza: Willem Kloos ging daar heel ver in. Ook de reactie van de lezer op een gedicht zal vaak individualistischer zijn: haar/zijn interpretatie wordt voor een stuk bepaald door haar/zijn persoonlijkheid en haar/zijn humeur.

Neem nu dit schijnbaar eenvoudige gedicht van Sigmund Doksum. Is de ondertoon humoristisch, cynisch, tragisch? Het woord "naken" in de laatste regel spreekt de eerste interpretatie misschien tegen. Het hele gedicht is met al die kledingsstukken (ieder een cadeau van telkens weer een andere vrouw) naar dit woord opgebouwd. Let ook op de "nå" die net voor de cesuur veel nadruk krijgt.

"Postbud i Bergen" (Stig Holmås)

Foto: Wikipedia

Stig Holmås (1946) is een auteur die op vele vlakken actief is: hij is niet alleen dichter, roman-, novelle-, toneel- en revueschrijver, maar schrijft ook kinder- en jeugdromans. Over zijn poëzie schreef Lars Helge Nilsen in 1996:

Wat in alle bundels steeds terugkomt is Stig Holmås' politiek radicalisme. Aan het begin van zijn literaire carrière was hij een uitgesproken aanhanger van uiterst links in de Noorse politiek, voor sommigen een verguisde maoïst, voor anderen een echte revolutionair. Ook al heeft hij nu een meer relaxte houding tegenover dat deel van zijn engagement, toch zal hij nooit een man van rechts worden.

*Strøket mitt var kanskje det "fineste" i byen.
Det meste av innholdet i sekken min
bar da også preg av det:
Aftenposten, Morgenbladet, Farmand.
En skipsreder fikk ti eksemplarer av Anders Langes avis.
Jeg tror han hadde ni båter.*

*Det var om sommeren,
og en dag stanset jeg foran en gammel villa
med greske søyler og eføy.
Hagen var omgitt av en rosenhekk.*

*Roser har noe forfinet over seg
som jeg aldri har likt.
De tilhører liksom en annen tid,
virker nærmest føydale i all sin ynde.*

*Men disse hadde en farge jeg aldri
hadde sett hos roser før.
De minnet om faner
en ser på bilder fra Kina.*

*Jeg hører lyden av skritt på singel-stien som
fører fra busets hagedør og ned til hekken.
Husets frue kommer langsomt gående mot meg.*

*En gammel bergensk overklassedame, kulturinteressert og
[med et vennlig tolerant smil.*

"Liker De rosene, Postbud?" spør hun.

"Jeg liker fargen," svarer jeg,

"den minner meg om Kina."

Hun tar ikke dem:

"Nå, så De har vært til sjøs?"

"Nei, ikke det," sier jeg,

*"men rosene Deres får meg til å tenke på Mao Tsetung og
alt det vakre han står for."*

Nå skjønner hun.

Toleransesmilet stivner,

hun vender meg ryggen og

går tilbake til huset.

Siden har jeg ofte lurt på om

hun kom ned for å plukke en rose til meg.

(uit Tenke på i morgen, 1972)

Jeg har vært **postbud** i Bergen.

Strøket¹ mitt var **kanskje**² det "fineste" i **byen**³.

Det meste av **innholdet**¹ i **sekken**² min

bar da også preg av det:

Aftenposten, Morgenbladet, Farmand.

En skipsreder fikk ti eksemplarer av Anders Langes avis.

Jeg tror han hadde ni båter.

Det var om sommeren,

og en dag **stanset**¹ jeg foran en **gammel**² villa

med greske **søyler**¹ og **eføy**².

Hagen¹ var **omgitt**² av en **rosenhekk**³.

Roser har noe **forfinet** over seg

som jeg **aldri** har likt.

De **tilhører liksom**¹ en **annen**² tid,

virker nærmest føydale i all sin **ynde**².

Men disse hadde en farge jeg **aldri**

hadde sett hos roser **før**.

De **minnet om**¹ **faner**²

en ser på bilder fra Kina.

Jeg hører lyden av **skritt**¹ på **singel-stien**² som

fører¹ fra husets **hagedør**² og ned til hekken.

Husets frue¹ kommer langsomt gående **mot**² meg.

En gammel bergensk **overklassedame**,

kulturinteressert og med et **vennlig** tolerant smil.

"Liker De rosene, Postbud?" spør hun.

postbode

¹ ronde; ² misschien; ³ de stad

¹ de inhoud; ² tas

toonde dat ook aan

¹ stopte; ² oude

¹ zuilen; ² klimop

¹ de tuin; ² omgeven; ³ rozenhaag

verfijnd

nooit

¹ behoren als het ware; ² andere

¹ lijken bijna; ² bekoorlijkheid

nooit

voordien

¹ deden denken aan; ² vaandels

men

¹ passen; ² grindpad

¹ loopt; ² tuindeur

¹ de vrouw des huizes; ² naar

dame uit de hogere klasse

vriendelijke

"Jeg liker fargen," svarer jeg,
 "den minner meg om Kina."

Hun **tar ikke den**:

"Nå, så De har vært **til sjøs**?"

"Nei, ikke det, " sier jeg,

"men rosene Deres får meg til å tenke på Mao Tsetung og
 alt det **vakre**¹ han **står for**²."

Nå **skjønner** hun.

Toleransesmilet **stivner**,

hun **vender** meg ryggen og

går **tilbake** til huset.

Siden har jeg ofte **lurt på om**

hun kom ned for å plukke en rose til meg.

snapt het niet
 op zee

¹ het mooie; ² belichaamt
 begrijpt
 verstijft
 keert ... toe
 terug

me afgevraagd of

"Postbud i Bergen" is een mooi voorbeeld van spreektaalpoëzie. De postbode vertelt en doet dat erg laconiek. Hij begint met de constatering dat zijn ronde misschien wel de "mooiste" (lees: "rijkste") van de hele stad was.

Dat zag je natuurlijk ook aan de inhoud van zijn tas. "Aftenposten" en "Morgenbladet" zijn kranten van conservatieve strekking, "Farmand" was een "forretningsblad" dat er eind jaren 80 mee ophield. Anders Lange was de oprichter van de partij die zijn naam droeg, en die campagne voerde voor een sterke vermindering van belastingen en taksen en een minimale tussenkomst van de overheid in het economische bestel. De partij was daarmee de directe voorloper van de huidige rechts-liberale Fremskrittspartiet. Let op het grapje met "ti" en "ni": een voor de reder zelf en een voor ieder van zijn schepen.

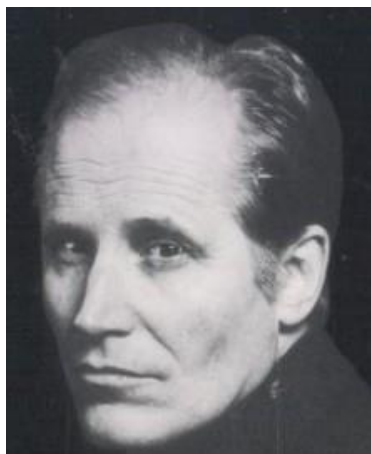
Van een algemene "situatieschets" gaat de postbode dan over naar een specifiek voorval. Op een zomerdag stond hij even stil bij een oude (maar zeker niet gammele) villa, die helemaal beantwoordde aan wat er van een huis in die wijk verwacht werd: Griekse zuilen, klimop en een tuin met een rozenhaag errond.

Rozen zijn niet direct de lievelingsbloemen van de postbode: hun "verfijndheid" is voor hem niet meer van deze tijd. Hun ouderwetse "gratie" past voor hem helemaal bij het "feodale" (lees: "afgescheidene": de rijken hier tegenover de niet zo rijken elders) karakter van de wijk.

Maar met de rozen in deze specifieke tuin was er iets speciaals aan de hand. Hun kleur (de rode kleur van de Chinese vlag) lijkt voor hem een (minieme) uiting van protest. In die tijd had men in progressieve kringen een ander beeld van Mao en de zijnen.

Wanneer de vrouw des huizes uiteindelijk begrijpt wat hij bedoelt, verandert haar tot dan toe vriendelijke (zij het enigszins neerbuigende) houding compleet. Nu krijgt de ironie de bovenhand en zeker de laatste twee regels lijken een oratorische indirecte vraag – of spreekt er toch ook een soort ontgoocheling uit?

"Jeg holder ditt hode" (Stein Mehren)

Stein Mehren (1935 – 2017) studeerde filosofie (hij vertaalde Buber en Heidegger in het Noors) en Engelse taal en letterkunde. Hij schreef essays, toneelstukken, romans en was ook actief als beeldend kunstenaar. Het meest bekend werd hij echter door zijn gedichten:

Als dichter wordt Mehren gekenmerkt door een grote verbeeldingskracht, een rijke beeldspraak en muzikaliteit

Mehren wordt beschouwd als een van de belangrijkste "modernistische" dichters, hoewel hij zelf niet van een onderverdeling in –ismen houdt. In 1971 zei hij over zijn eigen poëzie:

Ik schrijf niet om de wereld te veranderen. Ik schrijf om mezelf te redden. Maar begrijpen is veranderen – zichzelf veranderen. Zoals iedere kunstenaar hoop ik om begrepen te worden.

*Jeg holder ditt hode
i mine hender, som du holder
mitt hjerte i din ombet
slik allting holder og blir
holdt av noe annet enn seg selv
Slik havet løfter en sten
til sine strender, slik treet
holder høstens modne frukter, slik
kloden løfter gjennom kloders rom
Slik holdes vi begge av noe
og løftes
dit gåte holder gåte i sin hånd
(uit: Mot en verden av lys (1963))*

Jeg holder ¹ ditt hode ²	¹ hou; ² hoofd
i mine hender, som du holder	
mitt hjerte i din ømhet	tederheid
slik allting holder og blir	
holdt av noe annet enn seg selv	
Slik havet ¹ løfter ² en sten	¹ de zee; ² opheft
til sine strender, slik treet	de boom
holder høstens ² modne ¹ frukter, slik	¹ rijpe; ² van de herfst
kloden løftes gjennom kloders rom	de aarde
Slik holdes ¹ vi begge ² av noe ³	¹ worden ... gehouden; ² beiden; ³ iets
og løftes ¹	¹ worden opgeheven
dit ¹ gåte ² holder gåte i sin hånd	¹ daar (drukt beweging uit); ² raadsel

Twee woorden keren telkens terug in "Jeg holder ditt hode": het werkwoord "holde" en het voegwoord "slik". Beide spelen ze een centrale rol in de verwoording van het centrale idee van het gedicht: alles is onderling verbonden.

Het gedicht bestaat uit twee zinnen, ook al ontbreekt het punt na "selv".

In de twee zinnen wisselt Mehren concrete en meer abstracte beelden met elkaar af en gaat daarbij associatief te werk. De (bijna volledige) afwezigheid van leestekens en van pauzes op het einde van de versregels suggereert ook formeel de onderlinge samenhang.

In de voorlaatste regel keert de dichter naar zijn uitgangspunt terug maar in plaats van "ditt" en "mine" staat er nu "begge": samen bereiken ze een hoger niveau – "løfte" is naast "holde" het enige werkwoord dat in het gedicht voorkomt.

Alles hangt samen maar is ook een mysterie. De laatste regel lijkt in ieder geval eerder verwondering dan pessimisme of wanhoop uit te drukken.

Hier draagt Stein Mehren het gedicht zelf voor:

https://www.nrk.no/video/diktet-jeg-holder-ditt-hode_270803

Hier leest Ingvild Helljesen het zelfde gedicht:

<https://tv.nrk.no/serie/nyttaarsdiktet/2018/KDIV00000119/avspiller>

"Jeg – du" (Arild Nyquist)

Foto: YouTube

Arild Nyquist (1937-2004) was een artistieke duizendpoot: naast proza (voor kinderen, adolescenten en volwassenen) schreef hij ook poëzie, maakte hij platen en was hij beeldhouwer. Voor zijn (autobiografische) roman Ungdom werd hij in 1994 genomineerd voor de Nordisk Råds Litteraturpris. Boeken, zei Nyquist, schreef hij

om te overleven. Het leven is hard, er zit veel herfst in me (...) Ik ben een erg melancholische mens

Tekenaar Finn Graff, die een aantal van zijn werken illustreerde en met wie hij samen studeerde aan de Kunst- en Håndversksskolen, zei bij Nyquists overlijden:

Dit is erg triest. Wanneer Arild iemand nodig had om een boek te illustreren, wendde hij zich altijd tot iemand met wie het klikte, zoals ik. We hielden allebei van een satirisch element, maar vonden naïviteit en surrealisme ook leuk. Hij tekende zelf, ik begreep nooit waarom hij zijn boeken niet zelf illustreerde.

JEG – DU

*Jeg er jeg.
En viktig person.
Den viktigste i hele verden.
Men jeg kan ikke være/ kan ikke bli jeg uten andre.
I så fall er jeg/ blir jeg ingenting – usynlig – og det vil jeg ikke være.
I forhold til deg – den viktigste personen i hele verden.
Kys meg!
(uit Dikt i samling, 1999)*

Jeg er jeg.
En **viktig** person.
Den viktigste i hele verden.
Men jeg kan ikke være/kan ikke bli jeg **uten** andre.
I så fall er jeg/blir jeg **ingenting**¹ – **usynlig** – og det vil jeg ikke **være**.
I forhold til deg – den viktigste personen i hele verden.
Kyss meg!

De beginregels van "Jeg –du" lijken wel de beginselverklaring van een egoïstische levensvisie, maar ze zijn het niet, integendeel: zonder de andere ben je niets. Het einde is zelfs hartstochtelijk. Let ook op de beknopte formulering en de op zichzelf prozaïsche keuzemogelijkheden.

Arild Nyquist schreef wel meer "includerende" gedichten. Een voorbeeld:

ENSOMHET

Ensomhet, sier du. Det er **greit**¹ med **litt**² ensomhet **bare** det ikke blir for mye. Da åpner jeg døren og roper ut i natten kom inn kom inn – her er ensomhet nok for to! ja for fire! Og på **riktig ille**¹ dager **brøler**² jeg: her er ensomhet nok for et helt orkester!

Nyquists poëzie wordt wel eens als "ny enkel" (van het nieuw eenvoudige type) omschreven:

SOMMER

Solen skinner på **lyng**
og **hei**
fra **mølleren** går det
en **gammal** vei
je sitter her
med **lua**¹ på
snei²

og **soler meg**
jeg!
Hei!

lig te zonnen

De laatste "hei" is hier wel een groet en dus niet dezelfde als de "hei" in regel 2.

"Jeg ser" (Sigbjørn Obstfelder)

Sigbjørn Obstfelder (1866-1900) is de belangrijkste vertegenwoordiger van de vroegmodernistische poëzie in Noorwegen. In zijn gedichten drukt hij vaak een gevoel van angst, eenzaamheid en vervreemding uit, terwijl hij ook religieuze gevoelens vertolkt. Zijn poëzie wordt vaak gezien als een literaire tegenhanger van Edvard Munchs expressionistische beeldende kunst.

Jeg ser

*Jeg ser paa den hvide himmel,
jeg ser paa de graablaa skyer,
jeg ser paa den blodige sol.*

*Dette er altsaa verden.
Dette er altsaa klodernes hjem.*

En regndraabe!

*Jeg ser paa de høie huse,
jeg ser paa de tusende vinduer,
jeg ser paa det fjerne kirketaarn.*

*Dette er altsaa jorden.
Dette er altsaa menneskenes hjem.*

De graablaa skyer samler sig. Solen blev borte.

*Jeg ser paa de velklædte herrer,
jeg ser paa de smilende damer,
jeg ser paa de ludende beste.*

Hvor de graablaa skyer blir tunge.

Jeg ser, jeg ser...

*Jeg er vist kommet paa en feil klode!
Her er saa underligt...*

Jeg ser

Jeg ser på den hvite himmelen,
jeg ser på de gråblå skyene,
jeg ser på den blodige solen.

Dette er altså verden.
Dette er altså **klodenes** hjem.

En **regndråpe**!

Jeg ser på de høye husene,
jeg ser på de tusende vinduene,
jeg ser på det fjerne **kirketårnet**.

Dette er altså jorden.
Dette er altså menneskenes hjem.

De gråblå skyene samler seg. Solen ble borte.

Jeg ser på de **velklede** herrene,
jeg ser på de smilende damene,
jeg ser på de **lutende** hestene.

Hvor de gråblå skyene blir tunge.

Jeg ser, jeg ser...
Jeg er **visst** kommet på en feil klode!
Her er så underlig...

van de werelden

regendruppel

duizenden
kerktoren

netjes geklede
voorovergebogen

zeker
wonderlijk

"Jeg ser" is Sigbjørn Obstfelder beroemdste gedicht uit de dichtbundel Digte (1983) De poëzie van Obstfelder is typisch neoromantisch omdat de inhoud vaak het gevoel van vervreemding en angst uitdrukt dat de overgang naar de moderne samenleving kenmerkte. De snelle technologische ontwikkeling tegen het einde van de jaren 1800 leidde tot drastische sociale omwentelingen die bij veel toenmalige schrijvers twijfel opwekten. Het gevoel van berusting, angst, eenzaamheid en rusteloosheid is een terugkerend thema in de neoromantische literatuur.

Het gedicht heeft geen traditionele structuur met rijm en vast ritme. De eerste zes strofen hebben een specifiek versregelverdelingspatroon van drie-twee-een, en het patroon

weerspiegelt de inhoud van de strofen: een observatie, een conclusie en een verwijzing naar het weer. De laatste strofen doorbreken de regelmaat van het gedicht, en de laatste strofe vat het gedicht samen, met een "jeg" dat zich verward en ongelukkig voelt in de omgeving waarin hij zich bevindt. Hij kijkt met verwondering en wantrouwen naar zijn omgeving. De hoge gebouwen en de mensen in de straten creëren geen gevoel van verbondenheid. In de loop van het gedicht verandert het weer: de witte hemel wordt ingenomen door zware, grijsblauwe wolken. "Jeg" krijgt de indruk dat hij op een andere planeet verzeild is: alles lijkt zo veraf.

"Jeg ser" wordt elf keer herhaald in het gedicht, een effectieve manier om het centrale punt van het gedicht te benadrukken: wat "jeg" ziet zorgt steeds meer voor een gevoel van vervreemding: hij is een buitenstaander, voelt zich niet thuis in de moderne samenleving.

De "verre kerktoren" waarnaar verwezen wordt kan op twee manieren geïnterpreteerd worden. Ofwel drukt hij uit dat "jeg" het religieuze ziet als een baken van standvastigheid in een chaotisch en onrustig bestaan, ofwel staat hij net symbool voor de secularisering van het christendom in de moderne wereld. Voor "jeg" is het geloof dan nog enkel een verre herinnering. "Den blodige solen" kan zowel naar een zonsondergang als naar een zonsopgang verwijzen omdat de zon dan vaak een roodachtige tint krijgt. Beide natuurfenomenen worden vaak geassocieerd met de komst van een nieuwe dag of een nieuwe tijd. Misschien verwijst "jeg" hier naar de onzekere veranderingen die de moderne tijd met zich meebrengt? De uitdrukking "blodig sol" suggereert hoe dan ook dat er iets griezeligs aan de horizon verschijnt.

"Jeg ser" gebruikt hulpmiddelen zoals beelden, symboliek en herhaling om het thema en de boodschap van vervreemding, angst en verwarring te versterken. Tegelijkertijd zorgt de modernistische schrijfstijl voor een gevoel van disharmonie en wanorde die de confrontatie van het "jeg" met de toenmalige sociale omwentelingen uitdrukt. Het neoromantische idee van hoe de mens de snelle ontwikkelingen van de wereld ervaart, wordt duidelijk weerspiegeld in het gedicht.

(studieweb.no; aangepast)

"Du ska itte trø i graset" (Einar Skjæråsen)

Einar Skjæråsen (1900-1966) werkte bijna zijn hele volwassen leven in een bank. Hij schreef veel van zijn gedichten in het Oost-Noorse dialect van Trysil. Zelf zei hij daarover:

Ik zou niet graag hebben dat de gedichten als "dorpsgedichten" gecatalogiseerd worden. Ook al hebben ze een lokaal tintje, toch heb ik het algemeen menselijke in gedachten gehad. En hoewel de verzen eenvoudig lijken, was het mijn bedoeling dat ze sterk genoeg moesten zijn om overeind te blijven, zelfs voor een kritische geest. (Tverrsnitt: tolv norske lyrikere presenterer seg selv, 1958)

Een aantal van Skjæråsens gedichten zijn "allmannseie" ("gemeengoed") geworden en in bloemlezingen opgenomen. Dit is er een van:

Du ska itte trø i graset

*Du ska itte trø i graset, spede spira lyt få stå
Mållaust liv har og ei mening du lyt sjå og tenkje på
På Guds jord og i hass hage er du sjøl et lite strå.*

*Du ska itte røre reiret. Reiret er ei lita seng
Over tynne bån brer erla ut si vare, varme veng
Pipet i den minste strupe skal bli kvitring over eng*

*Du ska itte sette snare om du ser et harespor
Du skal sjå deg før og akte alt som flyg og spring og gror
På Guds jord og i hass hage treng du sjøl en storebror.*

Du ska **itte¹ trø²** i graset
Du ska itte trø i graset, **spede spira¹ lyt²** få stå
Mållaust¹ liv har **og²** ei mening du lyt **sjå³** og tenkje på
På Guds jord og i **hass¹ hage²** er du sjøl et lite **strå³**.

Du ska itte **røre¹ reiret²**. Reiret er ei lita seng
Over tynne **bån¹** brer **erla²** ut si **vare³**, varme **veng⁴**
Pipet⁵ i den minste **strupe⁶** skal bli **kvitring⁷** over **eng⁸**

¹ niet; ² trappen

¹ tengere sprietjes; ² moeten

¹ zwijgend; ² ook; ³ zien

¹ zijn; ² tuin; ³ halm

¹ aanraken; ² het nest

¹ kinderen; ² de kwikstaart; ³ waakzame

⁴ vleugel; ⁵ het gepiep; ⁶ keel; ⁷ getjilp

⁸ weide

Du ska itte sette **snare**¹ om du ser et **harespor**²

Du skal **sjå deg før**¹ og **akte**² alt som flyg og spring og gror

På Guds jord og i hass hage treng du sjøl en storebror.

¹ strik; ² het spoor van een haas

¹ voorzichtig zijn; ² hoogschatten

Je zou kunnen zeggen dat Skjæraasen een tegenpool vormde voor de steeds terugkerende angst en de vervreemding die samen met het verdwijnen van de traditionele vormtaal tot uiting kwamen in de modernistische poëzie. Bij hem prevaleert een positie levensgevoel. Dit betekent niet dat Skjæraasen een zich op zijn eigen gevoelens concentrerende, traditionele dichter zonder angel was. Hij schreef ook gedichten die kritisch waren over de samenleving. Maar er zit een stoïcijnse rust in zijn gedichten. Licht en schaduw volgen elkaar op. Er loopt een ethische rode draad door de gedichten, die zeker niet zonder diepgang en reflectie zijn.

schreef Kirsti Mathilde Thorheim (snl.no)

Er zit zo veel in Skjæraasens kleine gedicht dat op de een of andere manier onze ogen opent, en daardoor zien we dat er overal leven is waar we rondwandelen. En dan moeten we er respect voor tonen. (Halden Arbeiderblad, 29.08.1964)

"Du ska itte trø i graset" is een strak en mooi gedicht en een blijver. Eerbied voor het leven en respect voor andere mensen, ook al waren ze anders in dingen dan wij, dat hebben we van vader geleerd. (Hamar Dagblad, 22.07.2000)

zei Magne Skjæraasen over het gedicht en zijn vader.

Arne Stokkan (Døves tidsskrift, 1973/16) zag het gedicht ook in een bredere context:

Misschien hebben de meesten onder ons kindertijdherinneringen aan de verleiding om in velden en weiden rond te lopen, bloemen te plukken en kransen te knopen. En toen vertrappelden we het gras, groeide het niet meer en kreeg de boer problemen bij het hooien.

Maar de dichter zet ons ook aan om verder te denken, en die gedachten maken het gedicht zo mooi. Onze samenleving telt veel prille en zwakke "halmen". Er kunnen jonge, zwakke sprietjes zijn en oudere die verzwakt zijn na een actief leven. Het zijn die zwakke levens die Einar Skjæraasen met zijn gedicht wil verdedigen. De zwakken hebben het recht om te leven, en hun leven heeft zin.

Velen willen de zwakken eruit halen, neermaaien of over het hoofd zien en aan de kant zetten. Hitler had zulke gedachten. Ze waren een last voor de samenleving en belemmerden de ontwikkeling van het ras. Ze dienden vertrappeld te worden onder een ijzeren hak.

We dienen extra voorzichtig te zijn als we tussen zwakke en kleine "sprietjes" lopen. We mogen onze invloed niet gebruiken om op ze in te werken. Hun zwakke levens mogen zich ontvouwen. Ze maken deel uit van onze samenleving met alle rechten die daar deel van uitmaken.

Eat that, Luc Van Gorp, zou ik zeggen...

"Lerka" (Ragnvald Skrede)

Ragnvald Skrede (1904-1983) debuteerde in 1949 met de dichtbundel Det du ikkje veit en publiceerde in totaal twaalf dichtbundels. Hij gebruikte zowel klassieke als vrije versvormen. Veel van zijn gedichten worden gekenmerkt door een grote ethische ernst en een humanistische instelling. Voor de bundel I open båt på havet kreeg hij in 1952 de Kritikerpris.

Skrede stelde ook verschillende bloemlezingen met korte verhalen samen en vertaalde de sonnetten van Shakespeare. Hij schreef ook een biografie van Tarjei Vesaas. Van 1948 tot 1966 was hij ook actief als recensent, eerst voor de krant die toen nog Verdens Gang heette en daarna voor Dagbladet.

Lerka

*Hadde eg trudd på Gud
slik som gamle Kari
skulle eg takka han på mine kne
for lerka
(takkar iallfall den såre diktaren
som gav lerka slik ein song)*

*Her på byggeplassen
mellom blokker med tome augo
larmar og støvar og stinkar det
men lerka tirlar
som på første dag*

*Same kva menneska tek seg til
skal lerka stige mot sky
med sin jubel
Og jamvel om dei tyner lerka
skal lerkesongen enno finnast
ein stad i universet (uit Vintersvale, 1970)*

Hadde **eg**¹ **trudd**² på Gud
slik som¹ **gamle Kari**^A
 skulle eg **takka** han på mine kne
 for **lerka**
 (takkar iallfall den **såre diktaren**^B
 som gav **lerka** slik ein song)

¹ ik; ² geloofd
¹ zoals
 bedankt hebben
 leeuwerik
 gevoelige dichter
 de leeuwerik

Her på **byggjeplassen**
 mellom blokker med **tome augo**
larmar og støvar og stinkar det
 men lerka **tirlar**
 som på første dag

het bouwterrein
 lege ogen (→ *de ramen*)
 is het lawaaierig en vol stof en stinkt het
 zingt **trillers**^C

Same kva¹ menneska **tek seg til**²
 skal lerka stige mot **sky**
 med sin jubel
 Og **jamvel**¹ om dei **tyner**² lerka
 skal lerkesson enno **finnast**
ein stad i universet

¹ gelijk wat; ² doet
 de hemel
¹ zelfs als; ² doodmaken
 bestaan
 ergens

Noten

^A verwijzing naar "Sòga um Gamle-Kari og hennar himil-ferd" [het verhaal van de oude Kari en haar hemelvaart] van Hans Henrik Holm (1896-1980), als onderdeel van zijn Norsk Folkepos, een omvangrijk epos met een folkloristische achtergrond, geschreven in een archaisch en sterk dialectisch gekleurd (en daarom voor niet-specialisten zo goed als ontoegankelijk) nynorsk.

^B waarschijnlijk een verwijzing naar Shelley en zijn "To a skylark"; zie voor de tekst ervan bijvoorbeeld <http://www.poetryfoundation.org/poem/174413>

^C snel afwisselen tussen een hoofdnoot en een hogere toon (Eng. "to warble")

"A thing of beauty is a joy forever" schreef de romantische Engelse dichter Keats al en Ragnald Skrede is dezelfde mening toegedaan. Wat kan je voor de rest nog zeggen over "Lerka"? Weinig eigenlijk, behalve dat het in zijn eenvoud zo goed als volmaakt is. En omdat het zo mooi is nog een toemaatje van dezelfde dichter: verwondering, melancholie, of toch ook iets anders?

Då eg var ung

*Då eg var ung,
 såg eg det få andre såg:
 Lerka mot himmelblånen
 og fisken på djupe botnar.*

*Då var eg ung.
 No kjenner eg knapt meg sjølv i spegelen
 og berre¹ så vidt² kona mi på gata.*

*Då eg var ung,
låg eg ein gong i graset;
då høyrde¹ eg så grant²
at eit sløkjehovud¹ brast²
Då var eg ung.*

*Då kjende eg dei finaste angar;
nu ber ingen vindgust
bod¹ ifrå skogens løynsalar,
og fargane, lyset, graset som gror
- alt er bleikt og dimt og fjernt;
Anadyomene held seg i havet,
og smil møter ikkje smil.*

*Men då eg var ung,
då glitra draumane som vårlauv i lia
og bestar kneggja mot Jorsalferd.
Då var verda ung.
Med glede gav eg alle mine nådens år
for eit år i ungdomslandet.
No er alljorda skogbrannherja,
og stive menn med grimute andlet
nuglar og puslar i oska.
Då eg var ung.
då var verda ung.
(uit: Bak dei siste blånar, 1961)*

Då eg var ung

Då eg var ung,
såg¹ eg det **få²** andre **såg³**:
Lerka **mot** **himmelblånen**
og fisken på **djupe botnar**.

Då var eg ung.
No kjenner eg **knapt¹** meg sjølv² i **spegelen³**
og **berre så vidt¹** kona mi² på gata³.

Då eg var ung,
låg eg ein **gong** i graset;
då **høyrde¹** eg så **grant²**
at eit **sløkjehovud¹** **brast²**
Då var eg ung.

Då kjende eg dei finaste **angar**;
nu ber ingen **vindgust**
bod¹ ifrå skogens løynsalar,

toen

¹ zag; ² weinig; ³ zagen
tegen het blauw van de hemel
diepe bodems

¹ nauwelijks; ² mezelf; ³ de spiegel

¹ nauwelijks; ² mijn vrouw; ³ op straat

keer

¹ hoorde; ² minutieus

¹ hoofd van een engelwortel^C; ² barstte

geuren

windvlaag

¹ boodschap; ² verborgen ruimten

og **fargane**¹, **lyset**², graset som **gror**³
 - alt er bleikt og **dimt** og fjernt;
Anadyomene^A held seg i **havet**,
 og smil **møter** ikkje smil.

Men då eg var ung,
 då **glitra**¹ **draumane**¹ som **vårlauv**³ i **lia**⁴
 og hestar **kneggja**⁵ mot **Jorsalferd**^B.
 Då var verda ung.
 Med **glede** gav eg alle mine nådens år
 for eit år i **ungdomslandet**.
 No er all **jorda**¹ **skogbrannherja**²,
 og stive menn med **grimute andlet**
nuglar¹ og **puslar**² i **oska**³.
 Då eg var ung.
 då var verda ung.

¹ de kleuren, ² het licht; ³ groeit
 mat
 de zee
 ontmoet

¹ glinsterden; ² de dromen; ³ lentegroen
⁴ de berghelling; ⁵ hinnikten

het land van mijn jeugd
¹ land; ² geteisterd door bosbranden
 behuilde gezichten
¹ prikken; ² scharrelen, ³ de as

^A naam voor de uit de zee oprijzende Afrodite

^B andere naam voor Sigurd I Magnusson (ca. 1090 - 1130), ook bekend als Sigurd Jorsalfare (letterlijk: "Sigurd de Jeruzalemganger"). Hij was koning van Noorwegen van 1103 tot 1130.

C

N.B.: in Svidd sjel. Ein biografi om Ragnvald Skrede (2003) onthulde Otto Hageberg dat Skrede in 1936, nog voor hij iets gepubliceerd had, veroordeeld werd voor seksueel overschrijvend gedrag. Er was hoogstwaarschijnlijk sprake van een gerechtelijke dwaling: Skrede had het als leraar aangedurfd om seksuele voorlichting in zijn lessen te geven. Dit gegeven werpt wellicht een nieuw licht op de interpretatie van een aantal van zijn gedichten.

"Du" (Marie Takvam)

Marie Takvam (1926 – 2008) was een populair dichter die over een periode van 40 jaar 10 dichtbundels publiceerde. Haar lyriek, die ergens tussen traditie en modernisme in staat, heeft vaak het leven van de vrouw en het verloop van het leven als onderwerp. Een aantal van haar gedichten uit de jaren 70 zijn maatschappijkritisch, terwijl in de laatste bundels het ouder worden een grotere rol krijgt. Ze schreef ook een kinderboek, een luisterspel, een toneelstuk en twee romans. Marie Takvam schreef in het Nynorsk. In 1997 kreeg ze de Nynorsk litteratuurpris. "Du" komt uit Auger, hender (1975)

Du

*Du må vere komen til byen!
Eg kan tydeleg sjå det.
Alle bus ligg og smiler til meg.
Dei har forstått at eg elskar deg.*

*Du må vere komen til byen!
Eg ser det på trea i parken.
Dei står med bivrande lauv,
tar imot kyss frå sol og vind.*

*Du må vere komen til byen!
Derfor
denne ufattelege glede
frå lyset og lufta
frå seglbåtane i brisen.*

*Alt er onnorleis i dag,
Det som i går var grånande busrekkejer
er i dag overstrøymt av gull og purpur
frå solnedgangen.*

*Det som i går var kvardagsmenneske
på veg til bussar og bilar,*

*er i dag personlegdomar
med indre liv.
Det som i går var trafikk og bråk
er i dag klang frå byens hjarte,
det store som driv alt framover!*

Kort sagt. Du må vere komen til byen!
(uit Auger, hender, 1975)

Du

Du må vere komen til byen!
Eg¹ kan tydeleg² sjå³ det.
Alle hus ligg og smiler til meg.
Dei har **forstått¹** at eg **elskar** deg.

Du må vere komen til byen!
Eg ser det på **trea** i parken.
Dei står med **bivrande lauv**,
tar imot kyss frå sol og vind.

Du må vere komen til byen!
Derfor
denne **ufattelege¹ glede²**
frå **lyset** og lufta
frå **seglbåtane¹** i **brisen**.

Alt er **onnorleis** i dag.
Det som i går¹ var **grånande husrekkjer²**
er i dag overstrøymt av **gull** og purpur
frå **solnedgangen**.

Det som i går var **kvardagsmenneske**
på veg til¹ bussar og **bilar**,
er i dag **personlegdomar**
med **indre liv**.
Det som i går var trafikk og **bråk**
er i dag **klang**
frå **byens hjarte**,
det **store¹** som **driv²** alt **framover³**!

Kort sagt. Du må vere komen til byen!

je bent vast naar de stad gekomen
¹ ik; ² duidelijk; ³ zien

¹ begrepen; ² hou van

de bomen
trillend loof
krijgen

¹ onbegrijpelijke; ² vreugde
het licht
¹ de zeilboten; ² de bries

anders
¹ wat gisteren; ² grijs geworden huizenrijen
goud
de zonsondergang

gewone mensen
¹ op weg naar; ² auto's
persoonlijkheden
innerlijk leven
lawaaï
klank
het hart van de stad
¹ grote [hart]; ² stuwt; ³ vooruit

Een eenvoudig maar mooi gedicht. De toon is die van een soort kinderlijke verwondering dat het (sterke) vermoeden van vers 1 (het is inderdaad een veronderstelling) het aanzien van de hele stad veranderd heeft.

Veel donkerder en schamperder is de toon in het volgende gedicht:

Ei mor er ferdig med si gjerning

Kvar er mine born nå?

*Desse velkleddde, framanda menneske som ser til meg
kallar seg med deira namn.*

*Eingong sloss barnehender om plass kring balsen min,
og munnar var ivrige etter å kysse meg på kinnet.*

*I fem gonger ni månader gjekk eg med kvalmen i munn
og stygdest ved luket av fisk og kål og roser.*

*Eg såg meg stundom i spegelen,
magen esande ut som gjærande deig,
ansiktet bleikt og ukjenneleg.*

*Å Herregud, eg gjorde mi plikt over bleievask og i ekteseng.
Fem born flytte ut og fem framande menneske stikk inn som snarast.
For kvart eitt av deim eg fødde vart kroppen min meir slasket.
Magen hang ned som ein pose, ventande på neste gong,
brysta utsogne av svoltne, grådige munnar,
vortene bitne til blods av små spirande tenner.
Fanget fullt av gråtande born og skitne klede,
av leande born og reine klede -
ansiktet mitt overdengt av barnekyss og bløytt av tårer.
Kroppen min herja av ekteskapet.*

Dette var mitt liv.

*Det var den gong eg levde,
men visste det ikkje,
lengta mot kvile.*

*Nå stikk fem menneske innom av plikt,
og seier sårande ord.
Eg masar for mykje, klagar dei.
Eg skulle sjå til å finne meg ein hobby,
og ikkje gå opp i meg sjølv.*

Er livet alltid slik?

(uit Merke etter liv, 1962)

Ei mor er ferdig med si gjerning	taak
Kvar ¹ er mine born nå?	¹ waar; ² kinderen
Desse ¹ velkledd, framanda menneske som ser meg	² deze; ² onbekende
kallar seg med deira namn.	noemen zich
Eingong ¹ sloss ² barnehender ³ om plass	¹ ooit; ² vochten; ³ kinderhanden
kring halsen min,	rond
og munnar var ivrige etter å kysse meg på	monden
kinnet .	de wang
I fem gonger ¹ ni månader ² gjekk ³ eg med	¹ keer; ² maanden; ³ liep
kvalmen i munn	de misselijkheid
og stygdest ¹ ved lukt av fisk og kål og	werd onpasselijk
rosen.	
Eg såg ¹ meg stundom ² i spegelen ³ ,	¹ zag; ² nu en dan; ³ de spiegel
magen esande ut ¹ som gjærande ² deig ³ ,	¹ zwellend; ² gistend; ³ deeg
ansiktet bleikt og ukjenneleg .	onherkenbaar
Å Herregud, eg gjorde mi plikt over	
bleievask	het wassen van luiers
og i ekteseng .	het echtelijk bed
Fem born flytte ut og fem framande	verlieten het huis
menneske	
stikk inn ¹ som snarast ² .	¹ komen ... langs; ² een poosje
For kvart eitt ¹ av deim eg fødde ² vart	¹ elk; ² ter wereld bracht
kroppen min meir slasket .	slap
Magen hang ned som ein pose ¹ , ventande ²	¹ zak; ² wachtend
på nesten gong,	vologende
brysta utsogne ¹ av svoltne ² , grådige ³	¹ leeggezogen; ² hongerige; ³ gulzige
munnar ,	
vortene ¹ bitne til blods av små spirande ²	¹ de tepels; ² te voorschijn komende
tenner .	
Fanget ¹ fullt av gråtande ² born og	¹ de schoot; ² huilende
skitne klede ,	vuile doeken
av leande born og reine klede --	lachende
ansiktet mitt overdengt av barnekyss og	geteisterd
bløytt ¹ til tårer ² .	¹ nat; ² tranen
Kroppen min herja ¹ av ekteskapet ² .	¹ verwoest; ² het huwelijksleven
Dette var mitt liv.	
Det var den gong eg levde,	toen
men visste ¹ det ikkje ² ,	¹ wist; ² niet
lengta mot kvile .	verlangde naar rust

Nå **stikk**¹ fem menneske **innom**² av plikt,
og **seier sårande ord**.

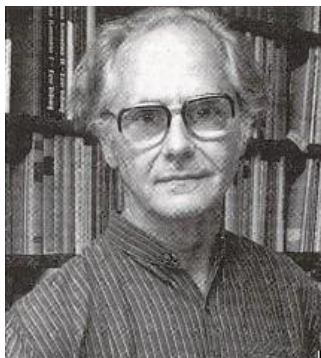
Eg **masar for mykje**, klagar dei.

Eg skulle **sjå til å finne meg** ein hobby,
og ikkje gå opp i meg **sjølv**.

Er livet alltid slik?

komen ... langs
en zeggen kwetsende woorden
zeur te veel
zoeken
zelf

"Hjemme hos Freud" (Thor Thorsen)

Thor Thorsen (1927-1999) werkte als journalist voor de kranten Varden en Telemark Arbeiderblad. Hij debuteerde in 1959 en publiceerde in totaal 15 dichtbundels en vijf romans. Als dichter combineerde hij melancholie en humor. In zijn nawoord in Thorsens postuum gepubliceerde Med smergel og omhu (1999) schreef Lars Saabye Christensen o.a.

Er zijn dichters die niet met de deuren slaan, maar toch genoeg weerklank vinden in de ruimte van de taal. Ze geven de voorkeur aan de kleine woorden, en fluisteren die liever onder vier ogen dan ze op het marktplein uit te schreeuwen. Ze zijn zachtaardig in hun poëtische houding en kijken nooit op de dingen neer, maar benaderen ze vanuit het hart. Ze plaatsen de metaforen van het dagelijks leven in een grotere context en geven ze een dieper inzicht. Voor mij is Thor Thorsen dat soort dichter.

In Haugesunds Avis (27.09.1994) schreef Truls Horvei

Het zijn de kleine details en het wonderlijke van het leven die de dichter Thor Thorsen bezighouden. Zijn gedichten zijn eenvoudig van stijl, maar met een vertekening die mij aanspreekt

"Hjemme hos Freud" komt uit de bundel Katten er i rute (1994). Jan Jølstad (Tønsbergs Blad, 24.11.1994 gaf zijn bespreking de titel "Dikt man blir glad i – etterhvert" ("Gedichten waar je van gaat houden – langzamerhand"):

Vele gedichten zijn verrassend en enigszins raadselachtig. Thor Thorsen aarzelt niet om woorden te gebruiken als sluiers waarmee hij zijn gedachten kan verbergen – sluiers waarin de lezer zich wikkelt tijdens zijn pogingen om de kern van de gedichten te vinden. Maar zulke gedichten kunnen inspirerend zijn en ervoor zorgen dat de lezer zijn fantasie en denkvermogen moet gebruiken om tot conclusies te komen die de dichter zelf waarschijnlijk niet had bedoeld.

Telemarksavisa

Onsdag 31.03.1999

Telemarksavisa (31.03.1999) had het over Thorsens

ware humor. Luid roepen was niet zijn stijl.

Hjemme hos Freud

*Leve som katten
strekke seg i Sigmund
Freuds sjeselong i
55 minutter i
Wien
uten å duppe av
uten å drømme
uten å bli hysterisk
i full visshet
at mitt sjeleliv tilhører
meg selv og ingen annen
jeg mener jeg har
strukket meg langt nok*

Hjemme hos Freud

Leve som katten
strekke seg i Sigmund
Freuds **sjeselong** i
55 minutter i
Wien
uten¹ å **duppe av**²
uten å drømme
uten å bli hysterisk
i **full visshet**
at mitt **sjeleliv**¹ **tilhører**²
meg selv og ingen annen
jeg mener jeg har
strukket meg langt nok

zich uitrekken
chaise-longue (zitbank met één zijleuning)

¹ zonder; ² knikkebollen

het volle besef
¹ innerlijk leven; ² toebehoort

foto Etsy

De dichter droomt ervan dat hij zich als kat neervlijt op de ligbank van Sigmund Freud, maar zijn persoonlijkheid geeft hij niet bloot. Let op de herhaling van "å strekke seg" in

de laatste regels: hier geldt niet langer de letterlijke betekenis "zich uittrekken", wat hier bedoeld wordt is zoiets als "tegemoetkomen", "toegeven", "zich blootgeven."

"Mamma - hva er idealisme?" (Herbjørg Wassmo)

Herbjørg Wassmo (1942) debuteerde met gedichten, maar werd vooral bekend als romanschrijfster. Voor Huset med den blinde glassveranda, het eerste deel van haar trilogie over "tyskerunge" en incestslachtoffer Tora kreeg ze de Kritikerprisen, voor deel twee (Det stumme rommet) Bokhandlerprisen en voor het derde deel, Hudløs himmel, de toonaangevende Nordisk Råds litteraturpris. Veel succes had Wassmo ook met haar in de 19de eeuw gesitueerde trilogie over een sterke vrouw en haar zoon (het eerste deel werd onder de titel "Jeg er Dina" verfilm met de Franse (of Russische?) acteur Gérard Depardieu in een van de hoofdrollen). Wassmo's recente romans vonden bij de critici aanzienlijk minder bijval maar haalden nog wel hoge oplages. Veel van romans zijn in het Nederlands vertaald.

Mamma - hva er idealisme?

*Jo idealisme
er et pent ord
som skal hjelpe oss
til en bedre verden
men det har liksom
for tynne føtter og
kalde bender*

*Når det går ut
for å leke speider
ser det sjelden ned
på den gjørmete veien
bare til himmels
derfor snubler det ofte
og faller.*

Mamma - hva er idealisme?

Jo idealisme
er et **pent ord**
som skal hjelpe oss
til en bedre **verden**
men det har **liksom**
for tynne **føtter** og
kalde hender

Når det går ut
for å **leke speider**
ser det sjelden ned
på den **gjørmete veien**
bare til himmels
derfor¹ snubler² det ofte
og faller.

mooi woord

wereld
als het ware
voeten

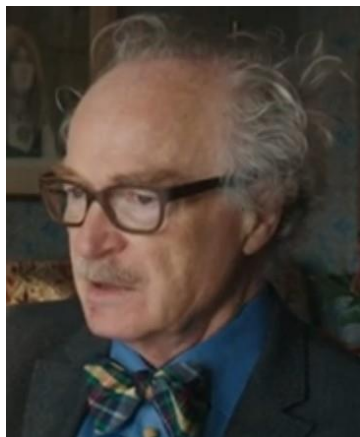
padvinder spelen
kijkt
de modderige weg
alleen naar de hemel
¹ daarom; ² struikelt

De titel is de vraag van het kind; het gedicht zelf het antwoord van de moeder: idealisme is een mooi principe, maar leidt in de praktijk vaak tot ontgoochelingen en/of mislukkingen.

Idealisme is geen onzijdig woord, maar "ord" wel en de "dets" in de rest van het gedicht verwijzen daarnaar. Idealisme heeft "for tynne føtter og kalde hender", een op z'n minst merkwaardige personificatie (waarop de rest van het gedicht voortbouwt) – "tynne føtter" noch "kalde hender" roepen associaties op met de Noorse uitdrukking: "å få kalde føtter", wat "terugkrabbelen" betekent.

Een padvinder die alleen maar omhoog kijkt, die alleen maar het doel dat hij wil bereiken voor ogen houdt, houdt geen rekening met de realiteit (hier vertegenwoordigd door "den gjørmete veien"), struikelt, valt en bereikt zijn doel niet.

"Grønt" (Knut Ødegaard)

De kans is groot dat u nog nooit van Knut Ødegård (1945) gehoord hebt. Nochtans is hij de nu nog levende Noorse dichter die in het grootst aantal talen vertaald werd, maar Nederlands is daar niet bij.

Knut Arne Ødegård (geboren in 1945) is vooral bekend als dichter, maar daarnaast is/was hij ook actief als cultuurpromotor, criticus, vertaler en verdediger van de vrije meningsuiting.

Sinds zijn debuut met in 1967 met de poëziebundel Drøymaren, vandraren og kjelda publiceerde hij meer dan veertig boeken in verschillende categorieën: poëzie, fictie en vakliteratuur, maar ook kinder- en jeugdboeken. Ødegård heeft ook belangrijk werk verricht als vertaler van poëzie en proza. In 2013 verscheen het eerste deel van zijn vierdelige werk met hertalingen van en commentaar op de Edda-gedichten.

Knut Ødegård schrijft in het Nynorsk.

Grønt

Graset er alle stader²
grønare, bak gjerdet
er det grønare og i min ungdom.
Men derifrå sett og hit
er det òg grønare.

Det må vera¹ en dagsorden²
nokon stad, som styrer
dette grøne og andre
store og uskjønelege
ting. Som går i graset:
Vinden går der, grøn, og to barnesko
på ein flekk i Mjølkevegen, der bles
om hennar sko: Hege, dotter mi går der. I det grøne.

Der, sier UFO-mannen,
er det grønast. Og peiker på
din plass mellom stjernene:
På ditt vesle krypinn, der di kone går
og vatnar¹ blomane no². Dit du kjem³
med din gløynde barndom, frå ditt
kontor eller din kompressorbor: Dit,
seier han, UFO-mannen, er det
vi skal. Bak gjerdet. Der.

GRØNT

Graset¹ er alle stader²
grønare, bak gjerdet
er det grønare **og¹** i min **ungdom²**.
Men **derifrå¹ sett²** og **hit³**
er det òg grønare.

Det må **vera¹** en **dagsorden²**
nokon stad, som styrer
dette grøne og andre
store og **uskjønelege**
ting. Som går i graset:
Vinden går der, grøn, og to **barnesko**
på ein flekk i **Mjølkevegen¹**, der **bles²**
om hennar sko: Hege, dotter mi går der. I det grøne.

Der, sier UFO-mannen,
er det grønast. Og **peiker** på
din plass mellom stjernene:

¹ het gras; ² overall
achter de omheining
¹ ook; ² jeugd
¹ daarvandaan^A; ² gezien
³ hierheen

¹ zijn; ² agenda
ergens

onbegrijpelijke

kinderschoenen
¹ de Melkweg; ² waaide

wijst

På ditt vesle **krypinn**, der di kone går
og **vatnar**¹ blomane **no**². Dit du **kjem**³
med din **gløymde** barndom, frå ditt
kontor eller din **kompressorbor**: Dit,
seier han, UFO-mannen, er det
vi skal. Bak gjerdet. Der.

| schuilplaats

| ¹ geeft ... water; ² nu; ³ komt
| vergeten

| compressorboormachine

^A (*d.w.z. vanuit het standpunt van zijn jeugd*)

"Grønt" komt uit de bundel Kinomaskinist (1991) en is een soort hulde aan het leven van een "A4-menneske". De eerste strofe is een beschrijving van het "het gras is altijd groener"-idee.

De tweede strofe kadert dat idee in een soort metafysisch verband en voegt er een concreet element aan toe (zijn dochter die over het gras loopt) dat dan geplaatst wordt in een wel heel brede "ruimtelijke" omgeving.

Strofe 3 begint ergens in die Melkweg waar dat kleine specifieke plaatsje op Aarde waar zich allerlei alledaagse gebeurtenissen afspelen de aandacht getrokken heeft. Het bezittelijk voornaamwoord "din" is nogal ambigu: is het de lezer die aangesproken wordt of spreekt de dichter zichzelf in de tweede persoon toe?

"Hammaren" (Einar Økland)

Einar Økland (1940) debuteerde in 1963 met de poëziebundel Ein gul dag. Hij wordt beschouwd als een van de veelzijdigste en origineelste auteurs van de Noorse literatuur en heeft meer dan 80 boeken in de meest verschillende genres gepubliceerd. Hij werd o.a. bekroond met de Doblougpris (2000), de Gyldendalpris (2007) en de Aschehougpris (1988).

Als dichter integreert hij eenvoudige en volkse stijlkenmerken in een open beeldstructuur met daarin een web van associaties, en zet hij zich af tegen ingewikkelde machthebberstaal en vastgeroest gewoontedenken.

Einar Økland schrijft in het Nynorsk

*Ein gong trefte eg
sjølvaste spikaren
på hovudet.
Meg hjelppte det
ikkje det minste.
Alle gongene eg har
halde meg langt
unna spikrane
har det gått mykje betre.*

Ein gong trefte eg
sjølvaste **spikeren**
på **hovudet**.
Meg **hjelppte** det
ikkje det minste.
Alle gongene eg har
halde meg langt
unna spikrane
har det gått **mykje betre**.

eens sloeg ik
de spijker ("sjølvaste" is een versterkend woord)
de kop
hielp

alle keren
weg ... gehouden

veel beter

(uit "Svarte norske", 1997)

"In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister" wist Goethe al. Drie korte, laconieke zinnen, meer heeft Økland niet nodig voor zijn poëtische omschrijving van het relatieve belang gelijk te krijgen door de confrontatie aan te gaan. Dezelfde beknoptheid treffen we bijvoorbeeld aan in

Tomt

*Når sakte vi drikk
vårt glas med vin
ut
og ingen fyller det att
då forstår vi
at nokon ikkje vil
vi skal sjå
botnen i flaska.*

Tomt

leeg

Når **sakte** vi drikk
vårt glas med vin
ut
og **ingen**¹ fyller det **att**²
då forstår vi
at **nokon ikkje** vil
vi skal **sjå**
botnen i flaska.

langzaam
ons

¹ niemand; ² opnieuw

iemand niet
zien
de bodem

Over relatieve belangrijkheid gaat ook

Idyll

*Pukkelen har eg
for at ingen
skal klappe meg
på ryggen,
seier kamelen til fuglen
som plukkar løpper just der.
Fuglen som går der nikkar
som om den forstår.*

Idyll

Pukkelen ¹ har eg ²	¹ de bult; ² ik
for at ingen	niemand
skal klappe meg	aaien
på ryggen,	
seier kamelen til fuglen	zegt
som plukkar lopper just der.	vlooien
Fuglen som går der nikkar	knikt
som om den forstår.	alsof

Over het positieve van gedeelde eenzaamheid gaat

Midnatt

*Her ligg han i mørket i rommet
han låg i då han var barn.
Vaken mens kona hans søv
i månelysset nedanfor vindauga.
Her er betre nå enn den gong
han låg her som barn.*

*Når han tenker attende
på nettene den gong
månen utanfor heldt han vaken
eller han ikkje fekk sove for ruskevêret
som samla seg kring huset og ville seg inn,
er det godt å liggje her vaken nå
attmed ei som ingenting veit.*

Midnatt

middernacht

Her **ligg**¹ han i **mørket**² i **rommet**³
han **låg**¹ i **då**² han var **barn**³.
Vaken mens kona hans søv
i månelysset nedanfor vindauga.
Her er betre nå enn den **gong**
han låg her **som** barn.

¹ ligt; ² de duisternis; ³ de kamer
¹ lag; ² toen; ³ kind
wakker terwijl zijn vrouw slaapt
in het maanlicht onder het raam
keer
als

Når han tenker **attende**
på nettene den gong
månen utanfor **heldt** han vaken
eller han **ikkje fekk sove**¹ for **ruskevêret**²

terug
hield
¹ kon niet slapen; ² het rotweer

som **samla seg kring** huset og ville seg inn,
 er det godt å liggje her vaken nå
attmed ei¹ som **ingenting**² veit.

zich verzamelde

¹ naast; ² niets

("Tomt", "Idyll" en "Midnatt" komen uit "Smil utan smilar", 2011)

Inhoud

"Um å bera" (Jan-Magnus Bruheim)	2
"Fullt påkledd" (Sigmund Doksum)	5
"Postbud i Bergen" (Stig Holmås)	7
"Jeg holder ditt hode" (Stein Mehren)	10
"Jeg – du" (Arild Nyquist)	12
"Jeg ser" (Sigbjørn Obstfelder)	15
"Du ska itte trø i graset" (Einar Skjæråsen)	18
"Lerka" (Ragnvald Skrede)	20
"Du" (Marie Takvam)	24
"Hjemme hos Freud" (Thor Thorsen)	29
"Mamma - hva er idealisme?" (Herbjørg Wassmo)	32
"Grønt" (Knut Ødegaard)	34
"Hammaren" (Einar Økland)	37